

MCDB 150 Nüfus Artışının Küresel Sorunları

16. Ders Dökümü

24 Mart 2009

Profesör Robert Wyman: Bu anlatılanlar bir ailenin tecrübesidir ve Qing'in söylediği gibi bu konuda farklı insanların farklı tecrübeleri vardır. Şunu fark etmeniz gerekir ki bu hikâye bu tür 300 milyon hikâyeden sadece birisidir. Hikâyeler farklı olabilir ama bunlardan 300 milyon tane vardır. Çin Hükümeti şimdilerde diyor ki tek çocuk politikası 300 milyon doğumu engellemiştir. Çin'in nüfusu şimdiki 1.3 milyar yerine 1.6 milyar olacaktı. Aradaki fark olan 300 milyon A.B.D'nin nüfusuna eşittir. Çin, kendilerinin dediği gibi, iddia ettikleri gibi Amerika'nınki kadar nüfusun dünyaya gelmesini engellemiştir.

İşte tam 2 dersimizi Çin'e ayırmamızın sebebi de budur ve Çin üzerinde çok daha fazla zaman harcayabilirdik. Çin o kadar büyüktür ki orada olan her şeyin, olup bitenleri yaşayan hem bireyler ve aileler üzerinde hem de küresel ölçekte çok büyük önemi vardır. Dünyadaki her 5 insandan biri Çin'de yaşar, yani Çin çok büyüktür.

Daha sonraki derslerimizden birisinde tamamen tek çocuk politikası üzerinde duracağız, fakat bunun tam olarak ne olduğunu anlamanız için bugün size vereceğim bazı bilgiler var. Şimdilik şu kadarını söyleyeyim ki Çin Hükümeti tabii ki insan hakları ve bireylerin bu konuda yaptıkları fedakârlıkların tamamen farkındadır, ancak onlar bunun faydalarının çekilen çilelerden daha fazla olduğunu iddia etmektedirler. Çin'de hükümet ve başka birçok insan ekonomik gelişmenin—dünyanın çeşitli ülkelerindeki ekonomistler Çin'in ekonomik patlamasının doğumlardaki düşüşten kaynaklandığını, Çin'in çok sayıda çocuğa yatırım yapmaya gerek kalmamasının ekonomiyi patlattığını düşünmektedir. Onlar tek çocuk politikasının, Çin'in içerisinde bulunduğu sefalet derecesindeki fakirlikten kurtularak modern bir devlete—en azından modern bir devlet olmaya başladığına inanmaktadırlar.

Başka bir hikâye—son zamanlarda karşılaştığım bir veri seti- karbon emisyonları ile ilgilidir. Dünyanın ortalama karbon kullanımında ki belki de Çin'in kullandığının altında bir rakamdır—fazladan olacak 300 milyon kişi her yıl 1.5 milyar, yani milyar ton CO₂ üretecektir ve bu bir endüstri devi olan Almanya'nın üretiminden daha fazladır. Bu meseleye çevresel açıdan bakacak olursanız, insanların ve onların çevresel etkilerinin azalması çok büyük etkiye sahiptir. Örneğin Çinliler tek çocuk politikasından dolayı çevresel krizi yok etmek için diğer ülkelerin yaptığından daha fazla çaba gösterdiklerini düşünmektedirler. İşte bu çok zor olan konularla ilgili bir ipucudur—bir ailenin ve biraz önce bir örneğini dinlediğiniz 300 milyon diğer ailenin hikâyelerini bu tür makro olaylarla nasıl karşılaştırabilirsiniz. Bu, hiç de kolay bir iş değildir.

Bugün üzerinde durmak istediğim sorun, biraz geriye giderek bu tür politikaların sadece Çin'de mi olduğunu sormak olacak. Çinlilerin algısı ile bu tür dev bir nüfus, fazla nüfuslanma Çin'de ve Hindistan'da bu ölçülerde olur. Hindistan ve Güney Asya hakkında biraz konuşmuştuk. Soru şudur ki Çin'e özel olan şey nedir? Bu neden Çin'de olmaktadır? Neden, kendileri söyledikleri gibi nüfus neden bu kadar kontrolden çıkar ki hükümet böylesine bir Dragonvari çok sıkı bir program uygulasin. Madalyonun diğer yüzüne bakacak olursak Çin, Avrupa ve Amerika'nın 200 yıl önce kurtulduğu sefil bir fakirlikten neden ancak şimdi kurtulabilmektedir? Yani demek

istiyorum ki bunu İngiltere başlattı ve Avrupa ve Amerika bu aşamaları 200 yıl önce geçti, neden Çin geçmedi?

Doğal olarak bu, tarihçiler arasında hararetle bir tartışma konusudur. Hikâyenin temeli şudur ki Malthus'un teorisini yazdığı zamanlar olan 1800'lerde Çin çok güçlü, çok zengin bir ülkeydi ve Batı daha yeni yeni bu duruma geliyordu. Endüstri devrimi İngiltere'de başlamıştı ve 1800'lerde Çin ile Avrupa diyelim ki İngiltere arasında çok büyük fark vardı. Ancak bu modellerden hangisinin dünyaya hakim olacağı, gelecekte hangi ülkenin daha zengin ve güçlü olacağı konusunda bir tahmin yapamazdınız. 1800'lerde Çin etkileyici bir yerdi ve Avrupa daha yeni etkileyici bir yer durumuna gelmeye başlamıştı.

Şimdi tarihe biraz daha geriye gidebilirim. 1840'da İngilizler Afyon Savaşıyla (1839-1842 yılları arasında İngiltere ile Çin arasındaki savaş) işgal ettiklerinde, Çinlileri afyona alıştırmaya başlamışlardı ve Çin hükümeti buna hayır dedi. İngilizler serbest ticaret istiyorlardı ve Hindistan'dan aldıkları İngiliz afyonunu kabul etmesi için Çin'i işgal ettiler. Bu başka bir hikâyedir ve derste bunu işlemeye zaman bulamayabiliriz. Sonra çok kısa bir süre içerisinde Çin dünyadaki baskın ülkelerden biri olmaktan, oyuncak bir ülke durumuna geldi ve İngilizler onu kolonileştirmeye başladılar. Almanlar da kolonileştirmeye başladılar, Amerikalılar onlardan yararlanmaya başladı, herkes Çin'den faydalanmaya çalışıyordu. Kolonileştirme Çin'i bölmeye başladı. Bunun neden böyle olduğu dünya tarihindeki önemli konulardan birisidir.

Bu konuda çok çok fazla görüşler vardır, 10 tane ana teori falan vardır. Bu sınıfta, bir konu başlığı açmak için yeterince zamanım oldu—hikâyenin bir versiyonu ve o hikâyenin bir başlığı ve bu Çin'in nüfusu ile zenginliği ve fakirliği arasındaki ilişkidir. Nüfusun bu konusu Çin'i ziyaret eden Avrupalılarca, Avrupa'nın Orta Çağında bile biliniyordu. Marco Polo 1200'lerde Çin'i ziyaret etti ve Çin'in tarımını, her bir parça arazinin nasıl yoğun bir şekilde kullanıldığını, fazla nüfusunu yazdı, o zamanki Avrupalı gözüyle bakılınca nüfus inanılmaz derecede yoğundu. Ve endüstri, insanlar çok çalışıyorlardı ve yaptıkları iş ne olursa olsun o işte oldukça üretkendirler. Kubilay Han hikâyesi ve bütün bunlar Marco Polo'dandır ve O, Çin'i inanılmaz zengin ve çok kalabalık bir yer olarak tarif ediyordu.

Modern ekonominin babası sayılan Adam Smith 17. yy'da şöyle diyordu: 'Çin, uzun zamandır dünyanın en zengin, en verimli, en iyi tarım yapılan, en endüstrileşmiş ve en kalabalık ülkelerinden biridir.' Yani Adam Smith Çin'in farkındaydı. 1700'lerin bütün düşünürleri sonunda dünyanın geri kalanında neler olup-bittiğini takip etmeye başlamıştı. Yeterince deniz taşımacılığı vardı; onlar dünyayı dolaşarak değişik şeyleri karşılaştırıyor ve insanların yaşayabileceği en iyi sistemin ne olduğunu anlamaya çalışıyorlardı.

Adam Smith'ten birkaç yıl sonra Malthus kendi yazılarında Avrupalıların Çin'lilerin dinini değiştirmeye giden Jesuit papazlarından (Bir Roma Katolik mezhebine mensup misyoner papazlar) aldıkları bilgileri aktarıyordu. O, o zamanlar çok iyi tanınan papazlardan birinden alıntı yapıyordu. Papaza göre Çin 'dünyanın en zengin ve en gösterişli imparatorluğuydu', sonra papaz devamla fazla nüfuslanma nedeniyle insanların 'en fakir ve en sefil insanlardan' olduğunu söylüyordu. Yani çok eskilerden insanlar Çin'in çok zengin olduğunu ama çok büyük nüfus nedeniyle bireysel olarak

ailelerin sefil bir fakirlik içerirsinde olduğunun farkındaydı. Ama İmparator ve seçkin sınıfa bakarsanız, bunların doğal olarak çok büyük zenginlikleri vardı.

Bu ilk gözlemciler Çin'deki nüfus sorunu ile ilgili olarak doğru tespitler yapmıştı. Diyelim ki 1750'lerden verilerimiz vardır ve Çin, her bir kilometre kareye 500 nüfusa sahipti. Aynı zamanda Avrupa'da kilometre kareye 70 nüfus düşüyordu. Yani Çin Avrupa'ya göre aynı araziden, 7 kez daha fazla insanı beslemek durumundaydı. Tabii ki rakamlar 1750'lerdendir ve bunları kesin rakamlar olarak algılamamalısınız.

Bugüne kadar Çin dünya nüfusunun yaklaşık % 20'sine sahipti. Tek çocuk politikasından dolayı oran daha yüksekti, % 20'den daha fazlaydılar ama şimdi oran % 20'lere gerilemiştir çünkü Hindistan hızla artmaktadır. Dünyanın çoğunda nüfus artmaktadır ve Çin'de de nüfus halen artmaktadır ama artış çok daha yavaş bir hızla olmaktadır. Çin şimdi dünya nüfusunun % 20'sine ama dünyadaki tarım arazilerinin sadece % 6-7'sine sahiptir. Kişi başına düşen tarım arazisi 0.5 dekar ve bu Amerika'dakinden 10 kez daha küçüktür. Çin'in nüfusu ile ilgili temel bir sorun vardır ve soru şudur: Neden Çin'de nüfus, kaynaklara bu kadar baskı yapmaktadır ve arazinin üretimi diyelim ki Avrupa'ya göre neden daha fazladır?

Tarih boyunca Çin'in nüfusu hiçbir zaman çok farklı olmamıştır. Çin'in ilk birleştirici hanedanı olan Han Hanedanlığının Roma İmparatorluğu ile aynı zamanda olduğunu görüyoruz. O zaman Çin'in 50–60 milyon nüfusu vardı, daha sonra yeniden yazılan Çin tarihinde—bu yeniden yazmalar hep kuşkuludur—nüfusun sonraki 1000 yılda sabit kaldığını görürsünüz. Sonra Çin'in en önemli hanedanlıklarından biri, çok başarılı bir hanedanlık olan Song Hanedanlığı'nda nüfus önce artar ama sonra yeniden azalır. Yuan, ki Moğol işgalleridir, nüfus azalması belki de Moğol işgalleriyle karakterize edilir. Burada belirli tarihler sayımların olduğu tarihlerdir. Farklı hükümdarlar sayım yaptıklarında ve bunların ara dönemlerinde gerçekte ne olduğunu bilmemekteyiz ve ayrıca bu sayımların ne kadar hatasız olduğunu da bilmiyoruz.

Her neyse, Moğol istilası. Sonra nüfus sabit olarak kalır ve sonra bu dönemde, gerçek bir nüfus sayımı yoktu, 1400 ile 1750 yılları arası için herhangi bir verimiz yoktur, şuradaki şu eğri bir tahminden ibarettir, fakat Avrupa'da olduğu gibi 1700'lerde bir yerde nüfus artmaya başladı. Bunun gibi bir şey şekil anlamında çılgın görünmemektedir ama sayılara bakarsak durum farklıdır, ama grafiğin şekli itibari ile Avrupa'dan çok farklı görünmemektedir. Han Hanedanlığı zamanında 60 milyon Çin'li vardı – 1,400 yıl sonra 1393'te 60.5 milyon insan saydılar ve bu ikisi arasında bir ara nüfus 37 milyona kadar azaldı. Daha sonra söylediğim gibi Moğol istilaları nüfusu azalttı—bu aynen Kara Ölüm'ün Avrupa nüfusunu azaltması gibiydi ve sonra Çin'in nüfusunun tekrar artmaya başlaması uzunca zaman aldı. Ming Hanedanlığının başlangıcında ki Çin tarihinin en parlak zamanlarından birisidir, Çin'in nüfusu 60 milyondan 75 milyona çıkmıştı. Daha sonra ikiye katlanmaya başladı, sonraki 200 yılda ikiye katlandı ve bu şekilde devam etti.

Avrupa'da olduğu gibi çok büyük salgın hastalıklar vardı. 1640'larda vebaya benzetebileceğimiz çok büyük salgınlar vardı, ancak insanlar gerçekte bunun ne tür bir hastalık olduğunu bilemiyorlardı. Çinli bir düşünür 1642'de şöyle yazıyordu, "Salgın" ne olduğunu tam bilmiyoruz, "Salgın büyük bir alanda tekrar ortaya çıktı, her 10 aileden 8 ya da 9'unu etkiliyordu. 10 ya da 20 kişilik bir aileden hepsi hastalığa yakalanırdı ve çoğunlukla hepsi ölürdü. Cesetler önce kefenlendi ve sonraları çayırılık

alanlara gömüldü ancak sonraları ölenler öldükleri yerlerde bırakılırlardı." 1643'te büyük bir şehirde sadece birkaç—aslında insan yaşamının hiçbir işareti kalmamıştı. "Sessizliği sadece uçuşan sinekler bozuyordu" Bunlar Çinli gözlemcilerden alıntılardı.

İlginç bir şekilde 1640'larda bu çok büyük salgınları yaşayan Çinliler Chi üzerine kurulu hastalık ve salgınlarla ilgili yeni teoriler geliştirdiler. Hepiniz Chi'yi duymuşsunuzdur, akupunktur ve diğer şeylere dönüşen bir tür yaşam gücü. Onların görüşü şöyleydi ki bir tür maddi olmayan bir şey vardı, yani güç, Batıdaki iltihap gibi bir şey ve bu dengede olmalıydı ve dünya ve cennetteki Chi, hem dünyada hem de cennette Chi vardı, eğer rahatsız edilirse salgın- dünyada kargaşa ortaya çıkar ve insanlar değişik hastalıklardan ölmeye başlarlar.

Tabii ki son zamanlarda Amerikalıların Çin tıbbı ve akupunktur ve farklı şeylerin Chi teorisi ile çığınca ilgilenmektedir ve eğer isterseniz bunlar hakkında özel olarak konuşabiliriz. Fakat asıl nokta şudur ki bütün bunlar Çinlilerin bir işine yaramıyordu. Doğum ve tıbbi istatistikleri, elimizde olduğu kadar görebilirsiniz ve akupunktur yapılmaya başlandığından son zamanlara kadar herhangi bir hastalığın herhangi bir şekilde azaldığına şahit olmazsınız. Çin ve Japonya'da dikkat çeken bir şey hepatit hastalığındaki dikkat çekici artışı çünkü bu, kullanılan iğnelerle yayılıyordu ve onlar sterilizasyon hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı.

Sonra bu vebalar Avrupa'da olduğu gibi önemli siyasi değişmelere sebep oldu. Örneğin, Ming Hanedanlığı muhtemelen nüfusun azalması ve salgın kaosu yüzünden yıkıldı ve Moğolların gelip kendi hanedanlığını kurmasına sebep oldu. Pardon, özür dilerim, Mançurya'dan Manchu gelerek Qing Hanedanlığını kurdu. Avrupa'ya benzer şekilde nüfusun bu şekilde azalmasıyla iyi araziler boş kalır, insanlar gelip bu arazilere yerleşir ve buralarda çiftçiler için bile parlak bir zenginlik ve kültür gelişir. Bu Malthus'un söylediğinden çok da farklı olmayan bir döngüdür ve insan sayısı ile uygun arazi miktarını dengeler.

Bütün bu dönem boyunca, ortalama yaşam süresi çok düşüktü. Farklı yerlerden istatistiklerimiz vardır, 1790'larda bir köyde erkek çocukların üçte birinin hayatlarının ilk yılında öldükleri ve yarısının da 20 yaşından önce öldükleri kayıtlıdır. Ve kız çocuklarının durumu da benzerdi ancak muhtemelen kasıtlı öldürmeler nedeniyle daha da kötüydü. Yani istatistiklerde muhtemelen sadece öldürülmekten kurtulan çocuklar sayılmıştır.

Bu köyde yaşam süresi 32 idi ve nüfusun sadece % 4'ü 65 yaşını geçinceye kadar yaşadı. Tekrar, istatistiklerde gördüğümüzden çok farklı bir durum değil- Cis Alpine Gall grafiğinde olduğu gibi kadınların üçte biri doğurganlık çağına gelmeden ölüyordu.

Ming Hanedanlığı kurulduğunda halen uygun arazi, yerleşilmemiş araziler vardı. Malthus'un dediği gibi en iyi araziler tarım için kullanılıyordu fakat daha az iyi olan araziler de mevcuttu. Ming yönetiminde nüfus arttı, 1600 ve 1700'lerle ilgili olarak konuşuyoruz, Ming hanedanlığı, pardon 1650'lerde sona erer. Nüfus artı, insanlar ne yaptı? Daha marjinal arazilere taşınmaya başladılar, dağlık alanlar ve eğimli alanlar, ve eğimli alanlarda tarım yapmaya çalıştılar, Ormanları yok ettiler, kurak alanlara taşındılar, ve bütün bunların sonucu çok büyük toprak erozyonuydu, özellikle dağlık alanlarda ve kurak alanlarda.

Üretkenlik azaldı çünkü bu arazi yeterince verimli değildi ve erozyon-orman artık suyu tutamaz hale gelmişti. Çin'in bu dönemi, Çin her zaman sellere sahne olmuştur, seller Çin tarihinin önemli bir parçasıdır. Fakat bunlar o dönemden gerçekten çok büyük, kontrol edilemez sellerdi, o dönemde nüfus artmış ve insanlar ekolojik anlamda çok da kararlı olmayan arazilere yerleşmek durumunda kalmıştı, ve buralardaki ormanlar kesilmişti, sonra yağmur yağdığında çok büyük ölçekli sellere maruz kalırsınız. Seller sadece alçak alanlardaki tarımsal alanları yok etmekle kalmadı, böylece yüksek alanlarda kışı başına düşen arazi miktarı azaldığı gibi, alçak alanlarda da kişi başına arazi azalmış oluyordu.

Tekrar söyleyelim, nüfus artışı herkes için zor bir şeydir. Tekrar, aynen Avrupa ve Afrika'da olduğu gibi Amerikan yiyecekleri Çin'e de gitti ve söylediğim gibi pirinç dışındaki yiyeceklerin kalori olarak iki katıydı. Eğer pirinç yetiştirebilerseniz, pirinç patates kadar iyidir, neredeyse patates kadar iyidir. Çin, özellikle tatlı patatesi, özellikle yer fıstığını, biraz beyaz patatesi alarak yiyecek üretimini iki katına çıkardı. Tahmin edin ne oldu? Nüfus iki katına çıktı, yani tekrar, bu yeni yiyeceklerin getirilmesi ve tarımdaki olağanüstü gelişmeler, kişi başına düşen yemek miktarını arttırmadı.

Aynı dönem boyunca insanların sayısı arttıkça, bir çiftçi daha fazla yiyecek ürettiyordu, fakat bu yiyecekleri tüketen insanların da kendileri için araziye ihtiyacı vardı, bu yüzden onlar dış alanlara doğru genişlemeye başladılar ve böylece ekilirdikiler alan 4,5 kat artmıştı. Fakat tekrar edelim, bu tür ikinci nüfus artışı döneminde, birisi, Ming hanedanlığı başladığında ve Amerikan yiyecekleri geldiğinde erozyon iyice uç noktalara varmıştı. O kadar uç noktalara varmıştı ki 1978, Çin'deki bütün ekilebilir alanların üçte biri erozyon nedeniyle terk edilmişti. Yani erozyon Çin'de çok büyük bir sorundur.

Çin, gerçekten Malthus'un dediğini yaşadı, buna ben şiddetli Malthus adını veririm. İşte ekilebilir araziler, gördüğünüz gibi şurada 1700'ler civarında Amerikan yiyecekleri geldi ve her yere bunlar ekilmeye başlandı ve ekilen alanlar inanılmaz bir şekilde arttı. Bu azalmanın bir kısmı son zamanlarda meydana gelmiştir, endüstrileşme, şehirler büyüyor ve biraz da erozyondan.

Tarım yapmak için uygun olan arazi miktarında çok büyük bir artış görünüyor, fakat şurada kişi başına düşen arazi miktarı, ekilir araziler kişi başına hektar olarak, şu basit hektardır ve artmaktadır, sonra azalır, tekrar Moğol istilaları nedeniyle daha az insan vardır. Pardon, tam da ters söyledim. Şurada kişi başına düşen arazi miktarı artar çünkü burada bazı insanlar yok olmuştur ve modern zamanlarda nüfus artışıyla birlikte kişi başına düşen arazi miktarı oldukça azalmıştır.

Şimdi, o rakam, kişi başına 0.2 hektar, şimdi 0.1 hektardır ve bir acre'ın dörtte biri kadardır, yani kişi başına oldukça küçük bir arazi parçası. Tabii ki Çinliler de başkaları gibi bunun farkındaydı ve Ming ve Qing hanedanlığı zamanında bu resmi bir kaygı konusuydu. Malthus'un yazmış olduğu zamandan hemen önce 1790'da bir Çin düşünürü ve yüksek dereceli bir görevli olan Hong Liang-ji, Çin hükümetini, kontrol edilmeyen nüfusun sebep olacağı zorluklar konusunda ve Çin'in üretim kapasitesini felç edeceği yönünde uyarıyordu, kendi ifadesi böyleydi. Çin'in bu durumunun çok önceden fark edilmesi, yani nüfus artışının kaynaklar üzerine çok fazla bir baskı yaptığı düşüncesi doğrudu fakat bu halen Çin'in neden bu kadar

yoğun bir nüfusa sahip olduğunu açıklamaz. Bu neden başka bir yerde, diyelim ki İngiltere’de gerçekleşmemiştir.

Aklınıza ne gelir? Muhtemelen çok yüksek doğumlar, onların şeyi yoktu—İngiltere’de bu geç evlenme sistemi üzerinde ve doğum oranlarını düşük tutan diğer durumlar üzerinde durmuştuk. Amerikalılar ve genelde Batılılar genellikle Çinlilerin çok doğurgan olduğunu, her zaman çok çocuk yaptıklarını düşünür; büyük babalarınız falan böyle düşünürdü. Bu Çin kültüründe çok anlamlı bir şeydir. Hayatın asıl amacı, defalarca duyduğunuz gibi erkek çocuk yapmaktır ve bu atalara tapınmanın kökeni, sanıyorum şimdi söylediğiniz gibi en azından M.Ö. ikinci ya da üçüncü bin yıla kadar gider, yani 5,000 yıl, Qing’in söylediğinin bilimsel ifadesi.

Bir erkek çocuk yapmak için her türlü şeyi yaptılar, evlat edinme çok yaygındı, eğer halen okumadıysanız bunu okuma parçalarında göreceksiniz. James Lee çok yüksek evlat edinme oranlarından bahseder, erkek çocuğu olmayanlar evlatlık edinirdi.

Ana-babaya gösterilen saygı, bir Konfüçyüs sistemi ki bunun hakkında birazdan konuşacağım. Bu sistemde genç erkek kardeş yaşlı erkek kardeşe kesinlikle itaat ederdi ve onların hepsi de babaya mutlaka itaat ederlerdi. Eğer küçük kardeşin erkek çocuğu varsa ve yaşlısının yoksa genç kardeş çocuğu yaşlı kardeşine vermek zorundaydı. Modern zamanlara gelindiğinde ki Qing’in ailesinde de aynıydı, doğal olarak bu Konfüçyüs geleneği, sıkı Konfüçyüs geleneği artık devam etmemektedir. Ancak eski zamanlarda biyolojik olarak hikâye ne olursa olsun erkek çocuğu olmayanlar genç erkek kardeşlerdi.

Çin’de herkesin evlenmesi beklenir ve Çinliler evlenecek bir kız bulabilmek için çok genç yaşta evlenir, size daha önce söylediğim gibi, cinsiyet bazlı kürtaj söz konusudur, geleneksel olarak Çinliler kızlarının % 10-25’ini yok etmişlerdir, bu yüzden her zaman—yok her zaman değil ama verilerimizin bize gösterdiği kadarıyla, her zaman bir erkek fazlalığı vardır ve bunların önemli bir kısmı evlenemez, bu yüzden erkek çocuklar için bir gelin bulmak çok önemliydi ve bu yüzden çocuklar çok genç yaşta nişanlanırdı ve ergen olur olmaz da çocuk yapmaya başlardı. Bu durum, erkeklerin ikinci eş, üçüncü eş, dördüncü eş hatta metres almalarının kabul edilebilir olmasından dolayı daha da kötüleşiyordu. Bir erkeğin birden fazla eş alması başka bir erkeğin evlenecek eş bulamaması anlamına geliyordu.

Şimdi bakalım,—ihtimallerden birisi en açık olan ihtimaldi. Çin’in çok yüksek doğum oranları olması gerekiyordu ve bunun doğru olup-olmadığına bakacağız. Şurada bir dizi veri var ve şu nedir, kadının yaşı ve bu örnekte 40 yaşından sonra doğurganlıkları oldukça düşüktür. Oldukça modern zaman tahmini olmalı, kadının yaşı ve oran nedir, her bir —tahminen her 1,000 kadın. Gördüğünüz gibi —kadınlar 20 yaşında yüksek bir oranla başlarlar ve şu eğri yüksek doğurganlığı gösterir. 25 yaşa gelindiğinde oran biraz aşağıya düşer ya da bazı alanlarda biraz yukarıya çıkar. Ve sonra kadınlar yaşlandıkça doğum oranları düşer ve her yıl gittikçe daha az sayıda çocuk olur. 40 yaşındakilerin 20 ya da 25 yaşındakilere göre çok daha az çocuğu vardır ki bu oldukça açık bir şeydir.

Şimdi şurada iki farklı nüfus var ve şu veri dünyanın bir bölgesinden, şu da başka bir bölgesindedir. Alanlardan birisi Çin’dir, sadece bir çizgisi Japonya. Ve diğer veri seti

de Avrupa'ya ve çeşitli Avrupa ülkelerine aittir. Hangisinin hangisi olduğunu tahmin edebilir misiniz? Bazı eller kalktı; doğumlarda çok büyük bir fark.

Öğrenci: Çin, en sonda olan mıdır?

Profesör Robert Wyman: Çin'in en sondaki olduğunu mu düşünürsün?

Öğrenci: Makalenin birinde yazarlar nasıl—bu ailelerin bazılarının evliliğe getirilen kısıtlamalar nedeniyle düşük doğumlara sahip olduğundan bahsediyorlardı.

Profesör Robert Wyman: Evet, doğrudur, işte o Lee'nin makalesi. Fark etmiş olabileceğiniz gibi bir ders geriden geliyoruz ve bu akşam okuyacağınız makale yanıtı vermiş oluyor. Evet, işte bu Çin'in nüfusu ve şu da Avrupa'nın nüfusu. Çinliler evlendikten sonra ve her iki yerde de evlilik dışı doğumlar önemli bir oran değildir—bunu genel üreme olarak alabilirsiniz ve fakat evlilik içerisinde Avrupalıların doğum oranı Çinlilere göre çok daha fazladır. Aslında, neredeyse iki katıdır, 200'den 300'e, ya da 400'den 500'e, yani çok fazla. Avrupalılar evlenip de seks yapmaya başlayınca çocuklar kontrol edilemez bir şekilde artmaktadır, diğer taraftan Çinliler doğumlarını kontrol etmek için bir şeyler yapmaktadırlar.

Bu veriler açıklandığında tam bir şoka neden oldu, bu, oldukça yeni bir veridir. En azından Malthus zamanlarında tahminler o yöndeydi ki Çinliler sinekler gibi çoğalacaktı ve Avrupalılar mükemmel şekilde çok üremekten geri duracaklardı. Gerçek bunun tam tersiydi. Çinlilerin çoğalmaya atfettikleri kültürel önem dikkate alındığında bu çok şaşırtıcıydı. Şimdi tartışılan en önemli konulardan biri bunun Çinlilerin doğumları kontrol etmek için bilinçli bir metot kullandıklarının işareti olup olmadığıydı. Bilinçli olarak ailelerini sınırlandırmaya çalışıyorlar mıydı, ya da bu, bir tür bir uygulamaya takılıp kalan bir kültürel şeydi de bu uygulama bu kültürü, insanları, amacın ne olduğunu bilmemelerine rağmen başarılı mı yapıyordu. Bu pekâlâ kültürün bir unsuru da olabilir ve insanlar Tanrı'nın kurallarına uymalarından ya da uygun davranmalarından dolayı az çocuk sahibi olduklarını düşünürler. Neden az çocuk sahibi olduklarını kültürel sebeplerle anlatmaya çalışırlar ve bunun aslında bütün toplumu ayakta tutan bir şey olduğunu tam olarak anlamayabilirler.

Çin'in dünyaca ünlü demografi olan James Lee, verilerin olması gerektiği kadar sağlıklı olmamasına rağmen, seyrek seks aktivitesinin doğumları kontrol etmenin bilinçli bir yolu değil, kültürel bir şey olarak düşük doğumlara sebep olduğundan emindir. O, genç bir çiftin evlendiği bir hikâye anlatır. Bu çift, bizim seks isteğinin en üst düzeyde olduğunu düşündüğümüz yaşlardadır. Ancak uyuma düzeni öyle ayarlanmıştı ki, evde bir ranza vardı ve yeni evli çift ranzanın üst katında yatıyordu ve babaanneleri alt katta yatıyordu. Babaanne bastonunu da yatağına götürüyordu ve her ne zaman üst katta bir şey başladığını duysa bastonuyla yatağına vuruyordu, bang, bang, bang, kesin şunu, ve yaşlı inanlar bu tür şeyleri duymak istemiyordu.

Çinlilerin dediği gibi bunun sebebi Konfüçyüs etiğidir, onların şeyi yoktur, bu hiç de dini bir şey değildir, ilahi ya da doğaüstü bir durum söz konusu değildir, fakat önemli olan kişisel ilişkilerdir. Bunlar eşit olmayan bir dizi kişisel ilişkilerdir; bir kişi krala ya da imparatora kesinlikle hürmet etmek zorundadır. Çocuklar anne-babaya ve büyüklere kesinlikle hürmet etmelidir. Kadının öncelikle erkek kardeşlerine sonra da kocasına saygı göstermektedir. Genç kardeşler yaşlı olanlara mutlaka saygı göstermelidir.

Bütün bu ilişkilerde eşit olan ilişki arkadaşlar arasındaki ilişkidir. Bu beşinci ilişkidir, böylece arkadaşınızla dost olabilirsiniz ama eşinizden üstün olmak zorundasınız ve eşiniz sizden aşağıda olmak zorundadır, bu yüzden onlarla arkadaş olamazsınız.

Evli çiftler arasında aşk ya da tutku diye bir şey olmadığı gibi, bu onaylanan bir şey de değildi, eğer karınıza âşıkınız bu kötü bir şeydi. Karınıza karşı ihtiras beslemeniz kötü bir şeydi. Karı kocanın bir biriyle aşk ya da arkadaşlık ilişkisi yoktu.

Ve uzun süredir evli olan genç bir adamın hayatını konu alan meşhur bir Çin hikâyesi vardır. O, bir arkadaşı ile, bir erkek arkadaşı ile yürüyüşe çıkmıştır, bu arkadaşı ile dosttu ve onunla her şeyi karşılıklı konuşabiliyordu ve kaderinden yakınıyordu, karısını çok seviyordu ama aşkını ona ifade etmemekten yakınıyordu, erkek arkadaşı ile yürüdüğü gibi ay ışığında karısı ile yürüyemiyordu, onunla bu tür konuları konuşamıyordu çünkü bu sistemin normlarına ve ahlakına aykırı bir durumdu.

Bunun açıklaması kültürel şeylerdir—sanırım o zamanın hiçbir Çinli 'işte biz nüfusumuzu bu şekilde kontrol ederiz' diyemezdi—bu bir bilinçli nüfus kontrolü değildi. Bunun bilinçli bir şey olmadığını gösteren bir başka şey Çinlilerin Avrupalılarda daha erken evlenmesidir. Yaşa ayarlaması çalışması yaptığınızda 20 yaşına geldiklerinde Çinliler birkaç yıllık evli oluyorlardı ve bıkkınlık faktörü devreye giriyordu, yani çiftler hangi yaşta evlenirse evlensin, başlangıçta çok seks yapıyorlardı ve eğer korunmuyorlardıysa yüksek doğum oranlarına sahiplerdi ve sonra bu oran düşüyordu. Bu farklılığın şuradaki bazı parçaları evlilik yaşı dolayısıyladır.

Öğrenci: Yani, Çin'in nüfusu neden çok daha fazla yoğundur?

Profesör Robert Wyman: Evet, buna geleceğiz, Aslında buna gelecek derse kadar gelemeyebiliriz, ancak biz halen nüfusun neden çok yoğun olduğunu açıklamaya çalışıyoruz—bunun sebebinin halen söylemedik, bu biraz zaman alacak. Şimdi kız çocuklarının % 10-25'inin öldürülmesi ile ilgili birkaç şey söylememe müsaade edin. Bu da nüfusu azalttığından size yoğun bir nüfus olmadığını düşündürebilir.

On yedinci yüzyılda, yani Jesuit misyonerlerinin Çin'e gittiği zamanlardan, Avrupa'ya gönderdikleri raporlardan anlıyoruz ki, bu misyonerler Pekin'de neredeyse tamamen kız çocuklarından oluşan bebeklerin çöp gibi sokaklara atıldığını ve taşıyıcılar tarafından her sabah toplanarak şehir dışındaki çukurlara atıldığını görerek dehşete düşmüşlerdir. Bu, o zamanlar Avrupa'da olanlara çok benzemektedir. İlginç olan şudur ki şimdi de Çin'de cinsiyet tercihli çocuk öldürmeleri nedeniyle benzer kız çocuğu açığını görmekteyiz ve bu geleneksel durumla aynıdır. Fakat şimdi Çin'de evlenmemiş erkekler ile ilgili bütün bu yakınmalar ve sızlanmalar söz konusudur ve bunun Çin toplumunu bozacağı ve bunun korkunç bir şey olduğu söylenmektedir.

Aynı zamanda sanıyorum bunu daha önce de anlattım, Avrupa'da gördüğümüz gibi erkelerin % 10-25'inin, yeterince kadın olmadığı için evlenememeleri durumuna karşılık, Avrupa'da erkeklerin % 40-50-60'ı evlenmemiştir. Avrupa'yı konuştuğumuzda size bunun bir grafiğini göstermişim.

Çin'in sistemi, nüfusu yönetilebilir ölçüde, küçük değil ama yönetilebilir düzeyde tutan doğum sistemi, hayatta kalan kadınların erken, çok çok erken değil ama erken yaşta

evlenmeleridir. Örneğin 1998'de 30 yaşındaki Çinli kadınların sadece % 1'i evlenmemişti ve batıda bu oran o yıl için % 15'ti, yani 15 kat daha fazlaydı, batıda 40 yaşında bile evlenmemiş kadınlar vardı. Avrupa sistemi şu şekildeydi ki insanların yarısı evleniyordu ve evlendikten sonra doğum oranları Çinlilerin iki katıydı ve Çin'de bütün kadınlar evleniyordu, fakat evliliklerde doğum oranları daha düşüktü.

Doğumlarınızı ya Avrupa'da olduğu gibi daha az evlilikle yarıya düşürsünüz ya da Çinliler gibi doğumları kontrol ederek yaparsınız. Öyle görünüyor ki doğumlar, toplam doğurganlık oranı Avrupa ve Çin arasında az ya da çok aynı olmalıdır ama bunu yapan sistemler birbirlerinin tersidir. Şunu göreceğiz—Özür dilerim, bir sonraki derste devam edeceğiz ve Çin'in neden zora girdiğini anlatan teorilerden birini göreceğiz, bu sadece kontrolsüz üreme değildi.